

Ambasadori životne sredine
Environmental Ambassadors

PROJEKAT BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE

PROJECT LOCAL ENVIRONMENTAL SECURITY

Izdavač / Publisher:

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju Misija u Srbiji
Organization for Security and Cooperation in Europe Mission to Serbia
Beograd / Belgrade, Čakorska 1

Priredila / Editor: prof. dr Anđelka Mihajlov

Dizajn / Design: comma | communications design, Beograd/Belgrade

Štampa / Printing: SGR Original, Beograd Belgrade

Tiraž / Circulation: 200 primeraka copies

Objavlivanje ove knjige podržala je Misija OEBS u Srbiji.

Napomena: Stavovi izrečeni u knjizi pripadaju isključivo autoru i njegovim saradnicima i ne predstavljaju nužno zvaničan stav Misije OEBS u Srbiji.

The publication of this brochure has been supported
by the OSCE Mission to Serbia.

Disclaimer: The views herein expressed are solely those of the author
and contributors and do not necessarily reflect the official position of the
OSCE Mission to Serbia.

ENVIRONMENTAL SECURITY

At the Pan-European Ministerial Conference "Environment for Europe", held in 2003 in Kiev, ENVIRONMENTAL SECURITY (ENVSEC) Initiative has been launched by UNEP and OSCE. UNDP, UNECE, NATO and REC later also joined the Initiative.

The whole process is oriented toward implementation of programs related to environment and security issues, by which all conflicts and disagreements in endangered regions, which include but are not limited to Central Asia, Southern Caucasus, Balkans and Eastern Europe, are settled and their consequences mitigated.

ENVSEC Initiative is mostly implemented through regional approach. Theoretical framework for the "Security Diagram" demonstrates connection between the environment and environmental crisis and defines their mutual dependence, namely the harder the pressure on the environment, the more frequent the environmental crisis.

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE

Na pan-evropskoj ministarskoj konferenciji „Životna sredina za Evropu“, koja je 2003. godine održana u Kijevu, UNEP i OEBS započinju Inicijativu za bezbednost životne sredine – ENVIRONMENTAL SECURITY (ENVSEC) Initiative. Inicijativi su kasnije pristupili UNDP, UNECE, NATO i REC.

Ceo process je usmeren na programe u vezi sa životnom sredinom i bezbednošću, kojima se prevazilaze konflikti i sukobi, i ublažavaju njihove posledice u ugroženim regionima, koji uključuju ali se ne ograničavaju na centralnu Aziju, južni Kavkaz, Balkan i istočnu Evropu.

ENVSEC Inicijativa se pretežno oslanja na regionalni pristup. Teorijski postavljen „dijagram bezbednosti“ prikazuje vezu između životne sredine i ekološki krizne situacije i definiše njihovu uzajamnu zavisnost, te što je veći pritisak na životnu sredinu, češća je pojava ekološki krizne situacije.

Fotografija: Nikola Lučić
I mesto na konkursu „Otpad nije smeće“
Photo: Nikola Lučić
I prize at the contest "Waste is not Trash"

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici ima dve komponente:

1. objektivnu evaluaciju stepena rizika, i
2. subjektivnu ocenu o tome da li određena aktivnost u životnoj sredini može učiniti život u lokalnoj zajednici nebezbednim

Evaluacija ekološke bezbednosti znači da se moraju proceniti i rizik, kao i percepcija rizika, uz uvažavanje činjenice da pitanja životne sredine predstavljaju jednu od najvažnijih potreba i vrednosti za ljudska bića, stvarajući osnovu za visok kvalitet života.

ENVIRONMENTAL SECURITY IN THE LOCAL COMMUNITY

Environmental security in the local community includes two components:

1. objective evaluation of the risk level, and
2. subjective assessment if a certain activity in the environment may make an insecure life in a local community

Evaluation of environmental security means that the risk as well as risk perception must be assessed, bearing in mind the fact that environmental issues are one of the most important requirements and values for a high quality of life of human beings.

Deponija „Mutina padina” u blizini Pirota
Landfill “Mutina Padina” near Pirot
[Autor/Author: Aleksandar Ćirić]

Smetlište na obali Lima u blizini Prijepolja
Waste deposit site on the Lim River in the vicinity of Prijepolje
[Autor/Author: Hristina Stevanović-Čarapina]

Implementacioni tim na lokaciji buduće sanitarne deponije
The implementing team on location of the future sanitary landfill
[Autor/Author: Hristina Stevanović-Čarapina]

PROJECT "LOCAL ENVIRONMENTAL SECURITY"

The aim of the Project is to promote in 7 municipalities of Southern Serbia, identified by the OSCE Mission to Serbia (Bujanovac, Medveđa, Leskovac, Vranje, Prokuplje, Pirot and Prijepolje), the connection between democracy, human security and environment; to strengthen the local self-government as well as organizations that represent the civil sector; and to encourage active citizen participation in the development of mechanisms for identifying and getting responses related to environmental problems.

The Project has been implemented in three phases:

Phase 1 Visit of the Implementation team to selected municipalities and Project presentation (objective, results and expectations);

Phase 2 Presentation of the local environmental security concepts (selection of local coordinators, program preparation and organizing of two-day seminars as well as establishing of the municipal working groups);

Phase 3 Monitoring of the municipal working group activities (participation in their meetings, giving advice and final presentation of results to the interested civil sector representatives);

Phase 4 Holding of the final conference on September 22, 2009, in Belgrade, where the results of the municipal local coordinators and working group activities will be presented to the representatives of the OSCE and the Italian governmental agency as well as other Project partners, and where possible solutions for the presented problems will be discussed.

The Project has been supported by

- OSCE Mission to Serbia
- Cooperazione Italiana
- Ministry of Environment and Spatial Planning of the Republic of Serbia
- Standing Conference of Cities and Municipalities
- Municipalities of Bujanovac, Medveđa, Leskovac, Vranje, Prokuplje, Pirot and Prijepolje

Project Implementator:

- NGO "Ambasadori životne sredine-Environmental Ambassadors" (www.ambassadors-env.org)

Project team:

- Aleksandra Knez-Milojković, Project Coordinator
- Milica Petrović, Project Coordinator Assistant
- Milica Perić, Project Coordinator Assistant

PROJEKAT „BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE U LOKALNOJ ZAJEDNICI“

Cilj projekta je da se u 7 opština na jugu Srbije identifikovane od strane Misije OEBS a u Srbiji (Bujanovac, Medveđa, Leskovac, Vranje, Prokuplje, Pirot i Prijepolje), promoviše veza između demokratije, ljudske bezbednosti i životne sredine, da se osnaži lokalna samouprava kao i organizacije koje zastupaju civilni sektor i da građani počnu aktivno da učestvuju u razvoju mehanizama za identifikaciju i dobijanje odgovora u vezi sa problemima životne sredine.

Projekat je realizovan u tri faze:

I faza Poseta implementaciog tima projekta odabranim opštinama i predstavljanje projekta (cilj, rezultati i očekivanja);

II faza Predstavljanje koncepta lokalne ekološke bezbednosti (odabir lokalnih koordinatora, priprema programa i održavanje dvodnevnih seminara, i formiranje opštinske radne grupe);

III faza Praćenje rada opštinskih radnih grupa (prisustvovanje sastancima, pružanje saveta i finalna prezentacija rezultata zainteresovanim predstavnicima civilnog sektora);

IV faza Održavanje završne konferencije 22. septembra 2009. godine u Beogradu, na kojoj će se predstavnicima OEBS-a i Vlade Italije, kao i drugim partnerima projekta, prezentovati rezultati rada opštinskih lokalnih koordinatora i radnih grupa i diskutovati o mogućim rešenjima prezentovanih problema.

Projekat je podržan od:

- Misije OEBSa u Srbiji
- Cooperazione Italiana
- Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje Republike Srbije
- Stalne konferencije gradova i opština
- Opština Bujanovac, Medveđa, Leskovac, Vranje, Prokuplje, Pirot i Prijepolje

Implementator projekta:

- NVO „Ambasadori životne sredine-Environmental Ambassadors“ (www.ambassadors-env.org)

Projektni tim:

- Aleksandra Knez-Milojković, koordinatorka projekta
- Milica Petrović, asistentkinja koordinatora projekta

- Milica Perić, asistentkinja koordinatora projekta
- Sandra Radunović, asistentkinja na projektu

Angažovani vodeći eksperti:

- prof.dr Anđelka Mihajlov
- mr Hristina Stevanović-Čarapina

Angažovani eksperti:

- mr Dunja Savić, Fakultet zaštite životne sredine EDUCONS Univerziteta u Sremskoj Kamenici
- mr Danko Aleksić, Fakultet zaštite životne sredine EDUCONS Univerziteta u Sremskoj Kamenici
- Jasna Stepanov, Fakultet zaštite životne sredine EDUCONS Univerziteta u Sremskoj Kamenici
- Ljiljana Čurčić, Fakultet zaštite životne sredine EDUCONS Univerziteta u Sremskoj Kamenici
- Milica Petrović, NVO „Ambasadori životne sredine“

Angažovani lokalni koordinatori:

- Snežana Milošević, Opština Bujanovac
- Bojan Pešić, Opština Pirot
- Miroslava Krsmanović, Opština Prokuplje
- Žarko Bogatinović, Opština Leskovac
- Dženita Kratovac, Opština Prijepolje
- Nela Cvetković, Opština Vranje
- Jadranka Ćirić, Opština Medveđa

Savet projekta:

- OEBS Misija u Srbiji: Daiana Falloni, dr Olivera Zurovac-Kuzman, Maja Mičić i Milan Gajović
- Cooperazione Italiana: Ivan Marino i Guisepppe Ivan Candela
- Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja: mr Biljana Jovanović-Ilić
- Stalna konferencija gradova i opština: Ljubinka Kaluđerović
- „Ambasadori životne sredine“: dr Anđelka Mihajlov i Aleksandra Knez-Milojković

- Sandra Radunović, Project Assistant

Engaged leading experts:

- Prof. Dr. Anđelka Mihajlov
- Hristina Stevanović-Čarapina, M.Sc.

Engaged experts:

- Dunja Savić, M.Sc., Faculty of Environmental Governance and Corporate Responsibility of the EDUCONS University in Sremska Kamenica
- Danko Aleksić, M.Sc., Faculty of Environmental Governance and Corporate Responsibility of the EDUCONS University in Sremska Kamenica
- Jasna Stepanov, Faculty of Environmental Governance and Corporate Responsibility of the EDUCONS University in Sremska Kamenica
- Ljiljana Čurčić, Faculty of Environmental Governance and Corporate Responsibility of the EDUCONS University in Sremska Kamenica
- Milica Petrović, NGO “Environmental Ambassadors”

Engaged local coordinators:

- Snežana Milošević, Municipality of Bujanovac
- Bojan Pešić, Municipality of Pirot
- Miroslava Krsmanović, Municipality of Prokuplje
- Žarko Bogatinović, Municipality of Leskovac
- Dženita Kratovac, Municipality of Prijepolje
- Nela Cvetković, Municipality of Vranje
- Jadranka Ćirić, Municipality of Medveđa

Project Council:

- OSCE Mission to Serbia: Daiana Falloni, Olivera Zurovac-Kuzman, Ph.D., Maja Mičić and Milan Gajović
- Cooperazione Italiana: Ivan Marino and Guisepppe Ivan Candela
- Ministry of Environment and Spatial Planning: Biljana Jovanović-Ilić, M.Sc.
- Standing Conference of Cities and Municipalities: Ljubinka Kaluđerović
- “Environmental Ambassadors”: Anđelka Mihajlov, Ph.D., and Aleksandra Knez-Milojković

MAIN PROJECT ACHIEVEMENTS

The local self-government has succeeded through mechanisms established by the Implementation team to identify "insecure" issues in their municipalities in the environmental field, to map them and get acquainted with the level of public awareness when protection of environment and human health and security are in question.

The Project Implementation team has helped, in cooperation with local coordinators and municipal working groups, in crystallizing a **subjective** view of the environmental status (citizen opinions) as well as an **objective** performance (data related to analysis of municipal documents), and to get by comparison of these two approaches a realistic "picture" of the environmental status, which indicates priorities to be solved.

This Project has enabled better communication and cooperation between citizens and the local self-governments when environmental issues are in question, with active participation of the local media. Within the Project, 2,718 citizens in seven municipalities were interviewed, while 162 citizens participated in working groups, debate forums and accompanying actions. By adapting the ENVSEC Initiative to the local level, this Project has provided important arguments for its further implementation and replication.

Innovation methodology for identifying environmental security in the local community shall be presented at the World Congress on Waste Management 2009.

IDENTIFIED ENVIRONMENTAL SECURITY PROBLEMS AT THE LOCAL LEVEL

In seven municipalities of Southern Serbia dominate the following identified specific problems of environmental (in)security:

- waste
- industrial pollution, wastewater
- providing energy
- municipal planning documents
- depleted uranium and environmental consequences of the 1999 bombardment
- municipal services
- implementation of regulations
- human capacities, public awareness

GLAVNA DOSTIGNUĆA PROJEKTA

Lokalna samouprava je uz pomoć mehanizama postavljenih od strane tima za implementaciju projekta uspjela da u svojim opštinama identifikuje „nebezbedna“ pitanja sa aspekta životne sredine, da ih mapira i da se upozna sa stepenom razvijenosti građanske svesti po pitanjima zaštite životne sredine i ljudskog zdravlja i bezbednosti.

Tim za implementaciju projekta je, u saradnji sa lokalnim koordinadorima i opštinskim radnim grupama, pomogao da se iskristališe **subjektivna** slika stanja životne sredine (mišljenje građana) kao i **objektivna** slika (podaci analize opštinskih dokumenata) i da se komparacijom ova dva dobije realna slika stanja životne sredine koja bi ukazala na prioritete za rešavanje.

Kroz ovaj projekat uspostavljena je bolja komunikacija i saradnja između građana i lokalne samouprave po pitanjima životne sredine, uz aktivno učešće lokalnih medija. U okviru projekta anketirano je 2718 građana u sedam opština, dok je još 162 građana uzelo učešće kroz rad u radnim grupama, debatnim forumima i pratećim akcijama. Prilagođavanjem ENVSEC Inicijative lokalnom nivou, ovaj projekat je dao značajne razloge za dalju implementaciju i repliciranje.

Inovaciona metodologija za identifikovanje bezbednosti životne sredine u lokalnoj zajednici biće predstavljena na Svetskom kongresu o upravljanju otpadom 2009. godine.

IDENTIFIKOVANI PROBLEMI BEZBEDNOSTI ŽIVOTNE SREDINE NA LOKALNOM NIVOU

U sedam opština južne Srbije, kao preovlađujući su identifikovani sledeći specifični problemi ekološke (ne)bezbednosti:

- otpad
- industrijsko zagađenje, otpadne vode
- obezbeđivanje energije
- opštinski planski dokumenti
- osiromašeni uranijum i ekološke posledice bombardovanja 1999.
- opštinske službe
- sprovođenje propisa
- ljudski kapaciteti, građanska svest

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE U OPŠTINI PIROT

U radu na projektu i prema podacima sa terena kao vrlo negativna pojava se ističe građanska svest, koja je istaknuta i kao problem koji građane Pirotu čini ekološki nebezbednim. Građanska svest je problem koji se prožima kroz mnoge sfere života ali u delu zaštite životne sredine, očuvanja prirodnog bogatstva i održavanja današnjih uslova života za buduće generacije ona je na vrlo niskom nivou.

Realizacijom projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici” u Opštini Pirot utvrđeno je da jedan od najvećih problema ekološke nebezbednosti predstavlja neadekvatno postupanje otpadom dok se lokacija na kojoj se trenutno nalazi deponija smatra ekološki najugroženijom u celoj opštini.

Prilikom realizacije projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici” u Opštini Pirot kao pozitivan primer ekološke bezbednosti građana izdvojena je izgradnja nove regionalne sanitarne deponije na lokaciji „Mutina Padina”. Novu sanitarnu deponiju će koristiti četiri opštine Pirotskog okruga – Pirot, Bela Palanka, Dimitrovgrad i Babušnica. Radovi na izgradnji deponije otpočeli su u decembru 2008. godine, a završetak radova planiran je za kraj 2009. godine, za kada je planirano i da deponija počne sa radom. Planirani „životni vek” ove deponije je 30 godina. Izgradnja deponije biće obavljena u četiri faze, a njenim završetkom biće eliminisani negativni uticaji na životnu sredinu i redukovani rizici po zdravlje ljudi. Smatra se i da će izgradnja deponije po najsavremenijim standardima doprineti promociji čitavog regiona kao ekološkog područja a time i podstaći razvoj ruralnog turizma na Staroj planini i u okolnim selima ovog kraja.

Deo postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda
Facility for waste water treatment
[Autor/Author: Milica Petrović]

ENVIRONMENTAL SECURITY IN THE MUNICIPALITY OF PIROT

During the Project implementation and according to field data, a very strong negative phenomenon has appeared, i.e. insufficient public awareness on environment, which causes environmental insecurity for the citizens of Pirot. Insufficient public awareness on environment is an issue that interweaves in many spheres of life, while it is a major barrier when it comes to environmental protection, preservation of natural resources and conservation of today's living conditions for future generations.

During implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Pirot it has been determined that one of the major problems of environmental insecurity is inadequate waste handling and disposal, while the site where the landfill is currently disposed is considered to be the most endangered zone in environmental terms in the whole municipality.

During implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Pirot, as a positive example of environmental security when citizens are in question, construction of the new regional sanitary landfill facility in the “Mutina Padina” location has been singled out. The new sanitary landfill will be used by four municipalities of the Pirot District: Pirot, Bela Palanka, Dimitrovgrad and Babušnica. Construction works began in December 2008 and the completion of works is planned by the end of 2009, when the landfill site should be opened. The planned “life-cycle” of this landfill is 30 years. Landfill will be constructed in four stages, and its completion shall eliminate negative impact on the environment and reduce risks to human health. Construction of this landfill according to the most modern standards will contribute to promotion of the whole region as an environmental area, thus encouraging development of sustainable rural tourism on Mt. Stara Planina and in the villages of this region.

Divlja deponija u blizini Bujanovca
City junkyard near Bujanovac
[Autor/Author: Milica Petrović]

ENVIRONMENTAL SECURITY – MUNICIPALITY OF MEDVEĐA

During implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Medveđa, as a positive example of environmental security, wastewater treatment system has been singled out. Sewage collection network of Medveđa includes a separation system. The Town’s complete sewage network is connected with the town’s wastewater treatment facility found about 500 m from the Town on the right bank of the Jablanica River. Wastewaters are led from the left bank of the Jablanica River under the riverbed to the right bank, to be joined with industrial wastewaters and taken to the wastewater treatment facility. After treatment the wastewater is of Class 2 B (according to Regulation on the Watercourse Categorization) and as such released into the Jablanica River. The central facility for wastewater treatment of Medveđa was reconstructed thanks to donation funds in 2004; its capacity is wastewater flow rate of 22 dm³/s and it is a classical facility for the town wastewater treatment.

During implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Medveđa it has been established that one of the major problems of environmental insecurity are waste dumps found practically in the town zone. The biggest dumpsite is found between the Jablanica River, the M-9 Highway and the private land lots. Since the dumpsite is not fenced, uncontrolled access is possible; thus, unplanned waste spilling is enabled, and beside municipal waste, other type of waste are disposed of there as well. Bearing in mind that the landfill (dump site) is found in the immediate vicinity of the river, this area is flooded several times a year; thus, it is impossible to define the real quantity of waste. According to a rough estimate, since there are no official data, it is considered that this landfill includes 200m³ of waste. In the waste dumpsite there are no

Lokacija buduće sanitarne deponije „Banjice”
Location of future sanitary landfill “Banjice”
[Autor/Author: Milica Perić]

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE – OPŠTINA MEDVEĐA

Prilikom realizacije projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici” u Opštini Medveđa kao pozitivan primer ekološke bezbednosti građana izdvojen je sistem za prečišćavanje otpadnih voda. Kanalizaciona mreža Medveđe je separacionog tipa. Kompletna kanalizaciona mreža naselja je priključena na gradski uređaj za prečišćavanje otpadnih voda koji se nalazi na oko 500m od grada na desnoj obali Jablanice. Otpadne vode sa leve obale Jablanice se ispod rečnog korita prevode na desnu obalu, gde je predviđeno spajanje sa industrijskim otpadnim vodama, nakon čega odlaze na postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda. Nakon tretmana otpadna voda pripada IIb klasi (prema Uredbi o kategorizaciji vodotoka) i kao takva ispušta se u reku Jablanicu. Centralno postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda Medveđe je rekonstruisano sredstvima iz donacije 2004. godine, kapaciteta je 22 dm³/s i predstavlja klasično postrojenje za prečišćavanje gradskih otpadnih voda.

Realizacijom projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici” u Opštini Medveđa je utvrđeno da jedan od najvećih problema ekološke nebezbednosti predstavljaju smetlišta koja se nalaze praktično u zoni grada. Najveće smetlište se nalazi između reke Jablanice, magistralnog puta M-9 i privatnih parcela. Kako smetlište nije ograđeno moguć mu je nekontrolisan pristup, a samim tim se smeće neplanski rasipa i osim komunalnog na deponiju se odlažu i druge vrste otpada. S obzirom da se deponija nalazi u neposrednoj blizini reke, nekoliko puta godišnje dolazi do plavljenja ovog terena zbog čega je nemoguće definisati količinu otpada. Prema gruboj proceni, pošto ne postoje nikakvi zvanični podaci, smatra se da je na ovoj deponiji odloženo 200m³ otpada. Na lokaciji smetlišta ne postoje objekti infrastrukture.

Pogled na divlju gradsku deponiju „Dunek”
View on city dump waste “Dunek”
[Autor/Author: Milica Perić]

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE – OPŠTINA BUJANOVAC

Realizacijom projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici“ u Opštini Bujanovac utvrđeno je da jedan od najvećih problema ekološke nebezbednosti predstavlja neadekvatno postupanje otpadom.

Prilikom realizacije projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici“ u Opštini Bujanovac kao pozitivan primer ekološke bezbednosti građana može se navesti početak radova na izgradnji nove fekalne crpne stanice, čime će kanalizacioni sistem Bujanovca biti znatno unapređen. Takođe se planira i prečišćavanje otpadnih voda pre ispuštanja u Južnu Moravu.

Pozitivan primer razvijanja javne svesti o zaštiti životne sredine u Opštini Bujanovac je projekat „Zeleni talas“, serija emisija iz oblasti zaštite životne sredine, koje su obrazovnog sadržaja i imaju za cilj razvijanje javne svesti slušalaca i šireg okruženja o potrebi zaštite i unapređenja životne sredine. Teme emisija bile su izabrane po prioritetima iz Lokalnog ekološkog akcionog plana Opštine Bujanovac, a odnosile su se na rešavanje problema upotrebe municije sa osiromašenim uranijumom, otpada, vodosnabdevanja, otpadnih voda, industrijskih zagađivača, energetske efikasnosti, zaštite biodiverziteta i geodiverziteta na području Opštine Bujanovac.

Negativan primer je izgradnja nove trase Koridora X – autoputa E-75, Beograd – Niš – Granica BJRM. Deonica ovog autoputa (Donji Neradovac – Levosoje), prolazi teritorijom opštine Bujanovac u dužini od 9 km i trajno će degradirati životnu sredinu ovog prostora na površini od oko 270 ha u široj zoni dejstva predmetne deonice. S obzirom da se predmetna deonica proteže posred rezervata lovišta „Rujan“, kojim gazduje Lovačko društvo „GOLUB“ iz Bujanovca, trajno će biti uništen ovaj rezervat, a putevi divljači će biti skraćeni i promenjeni prema istoku. Izgradnja predmetne deonice će uništiti trajno obradive poljoprivredne površine koje se nalaze duž iste, a takođe će pojačati i migraciju stanovništva iz opštine Bujanovac ka severu Srbije jer veliki broj vlasnika kojima zemljište bude oduzeto za izgradnju autoputa planira da se iseli iz Bujanovca čim bude dobio novac od naknade za oduzeto zemljište za potrebe predmetne deonice tako da je potpuno pogrešna postavka da će izgradnja nove deonice autoputa smanjiti migraciju stanovništva iz Bujanovca.

ENVIRONMENTAL SECURITY – MUNICIPALITY OF BUJANOVAC

Within implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Bujanovac it has been established that one of the major problems of environmental insecurity is inadequate waste handling and disposal.

During implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Bujanovac as positive example of environmental security when citizens are in question, beginning of construction of a new fecal sewage pumping station, by which the Bujanovac sewerage system will be considerably improved, has been singled out. Furthermore, wastewater treatment is being planned before releasing into the Južna Morava River.

Positive example of rising of public awareness on environmental protection in the Municipality of Bujanovac is the Project “The Green Wave”, series of broadcasts in the environmental field, of educational character with the aim to develop public awareness of listeners and wider segments of public on the need of environmental protection and improvement. Topics of broadcasts were selected according to priorities from the Local Environmental Action Plan of the Municipality of Bujanovac related to solution of problems of the use of ammunition containing depleted uranium, waste, water supply, wastewaters, industrial pollution, energy efficiency, protection of biodiversity and geodiversity in the Municipality of Bujanovac.

Negative example is the construction of the new route of Corridor 10 – E-75 Highway, Beograd – Niš – FYRoM border. Section of this highway (Donji Neradovac – Levosoje) passes through the Municipality of Bujanovac in the length of 9 km and it means major degradation of environment in the surface area of approximately 270 hectares in the wider zone of the mentioned route section. Bearing in mind that the respective section runs through the middle of the “Rujan” Hunting Grounds Reserve, managed by the Hunting Society “GOLUB” (Pigeon) from Bujanovac, the reserve will be destroyed and the wildlife paths shortened and directed toward the east. Construction of the respective section will also destroy agricultural land, which stretches along the route, and increase migration of the Municipality of Bujanovac population toward the north of Serbia; namely, most of the owners, whose land will be expropriated for the construction of the highway, plan to move from Bujanovac as soon as they get the compensation for the land expropriated for construction of the respective route. Thus, the thesis that the construction of the new highway section will decrease migration of the Bujanovac population is completely wrong.

ENVIRONMENTAL SECURITY IN THE MUNICIPALITY OF PRIJEPOLJE

During implementation of the Project "Local Environmental Security", and according to a survey and analysis of available documentation, one of the biggest problems, which causes environmental insecurity in the Municipality of Prijepolje, has been identified: the landfill in the "Stanjevine" location. According to the survey results even 66.6% of respondents believe that this landfill is the most endangered location when environmental protection is in question. This location is found on the very banks of the Lim River and there are absolutely no necessary elements to prevent pollution of water, air and land; thus, the landfill is a major threat to human health and environment. Leachate from the landfill are directly released into the Lim River and nearby land, since the site does not include water tight foundation zone. Since there is no landfill gas extraction system, fires are ever more frequent, and complex pollutants are released into the atmosphere.

Strategic direction for solving this problem is construction of a Regional sanitary landfill for Nova Varoš, Prijepolje and Priboj in the territory of the Municipality of Nova Varoš, more exactly in the "Banjice" location. Construction of the regional landfill was temporarily interrupted in 2007 due to administrative and technical issues. It is planned to complete by the end of 2009 the review of the Project in technical, legal and financial terms; to develop a Study on collecting, transport and disposal of municipal waste in the municipalities of Nova Varoš, Priboj and Prijepolje, with particular emphasis on recycling of secondary raw materials; and the Study on the Regional waste management with the support of the PRO Program.

As positive example of the local environmental security in the municipality of Prijepolje, on the basis of the survey results, confidence of the population in the locally produced food should be singled out. Out of the total number of 264 respondents, even 228 (86.4 %) stated that they buy food from the local producers at the green markets in the Town of Prijepolje. Although the population has demonstrated complete confidence in the food produced by the local farmers, it is difficult to estimate its quality since there are no systemic data on establishing the quality of the agricultural land and analysis of the product quality

As positive example of the environmental security, participants in the Project singled out the Nature Monument "The Sopotnica River Waterfalls", put under protection by Regulation of the Government of the Republic of Serbia (Protection Level II). They believe it is of utmost importance that "The Sopotnica River Waterfalls" is found in the narrow choice for implementation of an individual wastewater treatment facility, a Pilot project implemented with the support of Development Program for municipalities in the Southwest Serbia.

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE U OPŠTINI PRIJEPOLJE

Kroz realizaciju projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici“, a na osnovu sprovedene ankete i analiza raspoložive dokumentacije, identifikovan jedan od najvećih problema ekološke nebezbednosti u Opštini Prijepolje, odlagalište otpada na lokaciji „Stanjevine“. Po rezultatima ankete čak 66,6% ispitanika smatra sadašnje odlagalište otpada najugroženijom lokacijom po pitanju životne sredine. Ova lokacija se nalazi na samoj obali reke Lim i ne poseduje neophodne elemente za sprečavanje zagađenja vode, vazduha i zemljišta, te predstavlja pravu pretnju po zdravlje ljudi i životnu sredinu. Procedne deponijske vode se direktno ulivaju u reku Lim i okolno zemljište, s obzirom da na lokaciji ne postoji nepropusna podloga. S obzirom na to da na odlagalištu ne postoji sistem za ekstrakciju deponijskog gasa, sve su učestaliji požari, usled kojih se u atmosferu emituju kompleksne zagađujuće materije.

Strateški pravac rešavanja ovog problema je u izgradnji Regionalne sanitarne deponije za Novu Varoš, Prijepolje i Priboj na teritoriji opštine Nova Varoš, tačnije na lokaciji „Banjice“. Izgradnja Regionalne deponije je privremeno prekinuta 2007. godine zbog problema administrativne i tehničke prirode. Sada je u planu da se do kraja 2009. godine izvrši tehnička, pravna i finansijska revizija projekta, kao i da se izrade Studija o prikupljanju, transportu i odlaganju komunalnog otpada za opštine Nova Varoš, Priboj i Prijepolje uz poseban osvrt na reciklažu sekundarnih sirovina i Studija o upravljanju Regionalnom deponijom uz podršku PRO programa.

Kao pozitivan primer lokalne ekološke bezbednosti u Opštini Prijepolje, na osnovu rezultata sprovedene ankete, može se izdvojiti poverenje stanovništva u lokalno proizvedenu hranu. Od ukupno 264 ispitanika, čak 228 (86,4 %) se izjasnilo da hranu kupuje od lokalnih proizvođača na zelenim pijacama u gradskom naselju Prijepolje. Iako je stanovništvo iskazalo potpuno poverenje u hranu koju proizvode lokalni poljoprivrednici, teško je proceniti njen kvalitet, s obzirom na to da ne postoje sistematski podaci o utvrđivanju kvaliteta poljoprivrednog zemljišta i analizi kvaliteta proizvoda.

Kao pozitivan primer ekološke bezbednosti, učesnici na projektu su izdvojili spomenik prirode „Slapovi Sopotnice“, područje koje je uredbom Vlade Republike Srbije stavljeno pod zaštitu (II stepen zaštite). Smatraju da je veoma važno to što su „Slapovi Sopotnice“ ušli u uži izbor za realizaciju individualnog prečistača otpadnih voda, pilot Projekta koji je realizovan uz podršku Programa razvoja opština u jugozapadnoj Srbiji.

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE U OPŠTINI PROKUPLJE

Životna sredina na teritoriji Opštine Prokuplje relativno je očuvana. Izuzetno bogat vodni potencijal – sagledan preko termo mineralnih podzemnih i tekućih voda, kao i veštačke brane sa određenim kapacitetom vode (brana Bresnica, brana na Rastovničkoj reci i bunari na lokaciji zvanj Hisar). Šumsko bogatstvo je izuzetno važan prirodni resurs i kvalitetno poljoprivredno zemljište koje predstavlja važan potencijal, pogotovo pri planiranju i razvijanju poljoprivrednih grana. Prostor teritorije opštine Prokuplje je posebno bogat biljnim i životinjskim svetom koji prati klimatske prilike ovog područja.

Međutim, zbog nerešenosti komunalnih problema koji se odnose na problem odlaganja čvrstog komunalnog otpada na neadekvatan prostor (smetlište na obalama reke Toplice), nerešeno pitanje prečišćavanja otpadnih komunalnih voda kao i neadekvatna i zastarela vodovodna mreža ukazuju da postoji latentna opasnost da ova sredina vrlo lako pređe u sredinu sa određenim stepenom ugroženosti kvaliteta života, a samim tim i zdravlja ljudi. Drvna industrija "Kopaonik" Kuršumljia je trenutno jedan od najvećih zagađivača koji vidno zagađuje reku Toplicu. Prilikom realizacije projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici“ u Gradu Prokuplju je anketirano 500 stanovnika, od kojih se 66,8% građana izjasnilo da otpad predstavlja problem, sa visokim negativnim uticajem na život i zdravlje građana a 64,2 % građana se izjasnilo da je nepostojenje po propisima uređene sanitarne deponije za odlaganje komunalnog otpada, problem sa vrlo visokim uticajem. Mišljenje građana je zapravo samo potvrdilo trenutnu situaciju u Opštini.

Otpad se u Opštini Prokuplje odlaže na smetlište na lokaciji „Dunek“ koja se nalazi gotovo u centru grada. Ovo nekontrolisano smetlište na kome nema nikakve opreme za zaštitu životne sredine predstavlja pravu „ekološku bombu“. Građani sa ove lokacije glasni su i traže da se neadekvatno bacanje đubreta „pod njihove prozore“ što pre reši. Sa druge strane, Opština Prokuplje ima izrađenu kompletnu dokumentaciju (i obezbeđen, čak i stavljen na raspolaganje novac) za sanaciju ovog smetlišta i izgradnju nove sanitarne deponije za Toplički okrug (opštine Prokuplje, Žitorađa, Blace i Kuršumljia). Meštani sela u čijem se ataru nalazi novoizabrana lokacija za sanitarnu deponiju, osećaju strah od negativnog uticaja odlaganja otpada na njihovo zdravlje i životnu sredinu i ne žele deponiju u ataru njihovog sela. Implementatori projekta „Lokalna bezbednost životne sredine“ bili su moderatori pristupanja konkretnom rešenju ovog problema, organizujući sastanak zainteresovanih strana. Iskristalisalo se da je finansijski, vremenski i tehnički teško objašnjiva ideja izbora druge nove lokacije. Ovde imamo situaciju „građani sa lokacije smetlišta protiv građana sa novoizabrane lokacije za deponiju“, tako da će jasna i što pre, odluka ka rešenju donosioca odluka doprineti ekološkoj bezbednosti građana. Iz ovog

ENVIRONMENTAL SECURITY IN THE MUNICIPALITY OF PROKUPLJE

Environment in the territory of the Municipality of Prokuplje is relatively well preserved. Extremely rich water potential – including underground thermal-mineral waters and running waters as well as artificial dams with a certain water capacity (Bresnica dam, dam on the Rastovnička River and wells in the location called Hisar). Forest resources are an extremely important natural resource, and quality agricultural land is an important potential, particularly in planning and developing branches of agriculture. The territory of the Municipality of Prokuplje includes diversity of plants and wildlife characteristic for the climate of this region.

However, due to unsolved sewage problems that relate to disposal of municipal solid waste in inadequate sites (dumpsite on the banks of the Toplica River), unsolved problem of the municipal wastewater treatment as well as inadequate and old water supply network, indicate that there is latent danger for this environment when quality of life is in question, and consequently to human health. Wood processing industry "Kopaonik", Kuršumljia, is currently one of the major polluters of the Toplica River. During implementation of the Project "Local Environmental Security" in the Town of Prokuplje, 500 inhabitants were interviewed, of whom 66.8% respondents stated that waste is a problem that negatively influences human life and health, while 64.2 % respondents believed that the fact that there is no sanitary landfill for disposal of municipal waste constructed according to regulations has a major negative impact on environment. The citizen opinions have actually confirmed the current environmental performance in the Municipality of Prokuplje.

In the Municipality of Prokuplje the waste is disposed of in a dump at the "Dunek" location found practically downtown. This uncontrolled dumpsite, where no equipment for environmental protection is found, is a real "environmental hot spot". Citizens of Prokuplje loudly express their opinions and request that the inadequate disposal of waste "under their windows" is solved as soon as possible. On the other hand, Municipality of Prokuplje has developed complete documentation (and provided funds even made available) for sanitation of this dumpsite and construction of a new sanitary landfill for the Toplica District (Municipalities of Prokuplje, Žitorađa, Blace and Kuršumljia). Villagers in the area where the newly selected location for the sanitary landfill is found, fear negative impact of the waste disposal on their health and environment and do not wish to have a landfill in the vicinity of their village. Implementators of the Project "Local Environmental Security" were moderators ready to help to move towards concrete solutions to the problem by organizing a meeting of the interested parties. It has been made clear that finding another new location is very difficult in financial, time-schedule and technical terms. Now we have a situation "citizens from the dump site location vs. citizens form the newly selected landfill location"; a clear and prompt decision of the relevant authorities will contribute to environmental security of citizens. We should learn from this example that citizen participation in decision-making should be ensured in all stages of decision making and implementation.

Within the Project "Local Environmental Security" in the Municipality of Prokuplje numerous activities have been implemented with the aim of population education when environmental protection is in question, such as a fine art exhibition in elementary schools on the theme "Environmental Security in the Municipality of Prokuplje" and exhibition of drawings of the pupils of the Elementary School "Milić Rakić Mirko". Furthermore, action "Dinar for a garbage can" was implemented. This action was initiated by the fifth grade pupils of the Elementary School "Svetislav Mirković Nenad", with their history teacher, since there are no garbage cans in their schoolyard. The goal of this action is fund raising for placing garbage cans in the schoolyard.

primera, treba izvući pouku da učešće građana u odlučivanju treba da bude obezbeđeno u svim fazama realizacije.

U okviru projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici” u Opštini Prokuplje su sprovede i mnogobrojne aktivnosti u cilju edukacije stanovništva o neophodnosti očuvanja životne sredine, kao što su likovna izložba u osnovnim školama na temu „Bezbednost životne sredine u Opštini Prokuplje” i izložba crteža učenika OŠ „Milić Rakić Mirko”. Takođe je sprovedena akcija „Dinar za kantu”. Ovu akciju su pokrenuli učenici petog razreda OŠ „Svetislav Mirković Nenad”, zajedno sa profesorom istorije, zbog nepostojanja kanti za smeće u školskom dvorištu njihove škole. Cilj akcije je bio prikupljanje novca za postavljanje kanti u školskom dvorištu.

ENVIRONMENTAL SECURITY IN LESKOVAC

During implementation of the Project "Local Environmental Security" in the Town of Leskovac 500 inhabitants were interviewed, of whom even 72.2% feels fear and recognizes the problem of the absence of a sanitary landfill for safe disposal of municipal waste. Although the analysis of official documents confirms increased risk to human health and environment, due to exploitation of the current, unarranged dumpsite in the "Brst" location, and numerous illegal landfills, particularly in villages, it is positive that in May 2008 began the construction of a Regional sanitary landfill for the Jablanica District in the "Željkovac" location, some 6 km from the Town of Leskovac and 1 km from the M1 Highway.

One of the problems which causes environmental insecurity for the citizens of Leskovac is most certainly pollution of the Veternica River with wastewaters. Wastewaters of the Town of Leskovac are collected in sewerage channels and released into the Veternica River without any treatment. However, to make things worse, Town's wastewaters, beside municipal wastewater from households, include industrial wastewater as well. Furthermore, environmental insecurity is caused by healthcare organizations which release their wastewater without any pre-treatment through sewage channel networks to the public sewage system, which is an environmental human health risk due to pathogenic microorganisms and other dangerous substances.

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE U LESKOVCU

Prilikom realizacije projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici” u gradu Leskovcu je anketirano 500 stanovnika, od kojih čak 72,2% oseća strah i prepoznaje problem nepostojanja sanitarne deponije za bezbedno odlaganje komunalnog otpada. Iako je analizom zvaničnih dokumenata potvrđen povećan rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu, usled eksploatacije sadašnjeg, neuređenog odlagališta na lokaciji „Brst” i postojanja velikog broja divljih deponija, a naročito u seoskim naseljima, pozitivno je što je u maju 2008. godine otpočela realizacija projekta izgradnje Regionalne sanitarne deponije za Jablanički okrug na lokaciji „Željkovac”, udaljenoj 6km od gradskog naselja Leskovac i 1km od magistralnog puta M1.

dan od problema k i predstavlja ekološku nebezbednost građana koji žive na području grada Leskovca sigurno je zagađivanje vodotoka otpadnim vodama. Otpadne vode grada Leskovca koje se sakupljaju izgrađenim kanalizacionim kanalima, ispustaju se u reku Veternicu bez ikakvog tretmana. Međutim, da situacija bude još gora, gradske otpadne vode, pored komunalnih otpadnih voda iz domaćinstva, sadrže i industrijske otpadne vode. Takođe, ekološku nebezbednost predstavljaju zdravstvene organizacije koje svoje upotrebljene vode bez ikakvog predtretmana, odvođe kanalskim mrežama u javnu kanalizaciju što predstavlja ekološki rizik i rizik po zdravlje ljudi od patogenih mikroorganizama i drugih opasnih materija.

BEZBEDNOST ŽIVOTNE SREDINE U VRANJU

Realizacijom projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici“ u Opštini Vranje utvrđeno je da jedan od najvećih problema ekološke nebezbednosti predstavlja stara kanalizaciona mreža usled koje nastaju česte havarije na teritoriji Vranja. Problem otpadnih voda u ovoj opštini nije rešen na adekvatan način. S obzirom da ne postoji postrojenje za preradu otpadnih voda, i industrijske i komunalne otpadne vode završavaju u Sobinjskoj i Vranjanskoj reci.

Prilikom realizacije projekta „Bezbednost životne sredine u lokalnoj zajednici“ u Opštini Vranje kao pozitivan primer ekološke bezbednosti građana izdvojena je deponija za odlaganje čvrstog komunalnog otpada „Meteris“ (čije održavanje i praksa bi mogli biti na višem nivou). Deponija „Meteris“ na kojoj se vrši odlaganje čvrstog komunalnog otpada ne ispunjava sve uslove za sanitarnu deponiju, ali predstavlja prvu deponiju ovakvog tipa u Srbiji. Deponija se prostire na površini od 62.756 m² (telo deponije i prateći objekti), a površina samog tela deponije je 40.000 m². Zapremina deponije je 360.756 m³. Vek trajanja deponije u prvoj fazi je 12,5 godina, dok je ukupan vek trajanja deponije 24,5 godina. Ispitivanje zagađenosti podzemnih voda se vrši uzimanjem uzoraka iz pijezometara koji se nalaze u okolini deponije, dosadašnji rezultati potvrđuju da nije bilo zagađenja procednim vodama sa deponije. Takođe, na deponiji se u kontinuitetu vrši ispitivanje stanja vazduha i rezultati koji su dobijeni su u granicama normale. Međutim, postoji zabrinutost građana u pogledu veka korišćenja deponije i daljeg odlaganja otpada, jer je Nacionalnom strategijom upravljanja komunalnim otpadom predviđeno da ova deponija postane Regionalna deponija za Pčinjski okrug.

Pogled na lokaciju buduće sanitarne deponije „Željkovac“
View on location of future sanitary landfill “Željkovac”
[Autor/Author: Milica Perić]

ENVIRONMENTAL SECURITY IN VRANJE

Within implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Vranje one of the major problems of the environmental insecurity has been established, i.e. an old sewage network with frequent breakdowns in the territory of Vranje. The wastewater problem in this municipality has not been adequately solved. Bearing in mind that there are no wastewater treatment facilities, both industrial and municipal wastewaters are released into the Sobinjska and Vranjanska Rivers.

During implementation of the Project “Local Environmental Security” in the Municipality of Vranje, a positive example of environmental security: landfill for disposal of solid municipal waste “Meteris” (whose maintenance and practices could be at a higher level) could be singled out. Landfill “Meteris” where solid municipal waste is disposed of does not fulfill all requirements for a sanitary landfill, although it is the first landfill of such type in Serbia. The landfill surface area is 62,756 m² (the landfill body and accompanying facilities), while the surface area of the landfill body is 40,000 m². The landfill volume is 360,756 m³. Life cycle of the landfill in the first stage is 12.5 years, while the total landfill life cycle is 24.5 years. Testing for underground water pollution is performed by taking samples from piezometers found in the vicinity of the landfill, and the latest findings have confirmed that there has been no pollution with the landfill leachate waters. Furthermore, continuous air testing at landfill is performed and the findings are within normal limits. However, citizens are concerned about the landfill lifetime and further waste disposal, since it is envisaged in the National Waste Management Strategy that this landfill should become a Regional landfill for the Pčinja District.

Pogled na sanitarnu deponiju „Meteris“
View on sanitary landfill “Meteris”
[Autor/Author: Milica Petrović]

Karta ►

Opštine obuhvaćene projektom

Map

Municipalities which took part in the project

Subotica

Kanjiža

Senta

Bačka Topola

Kikinda

Sombor

Ada

Apatin

Kula

Bečej

Vrbas

Srbobran

Odžaci

Zrenjanin

Bačka Palanka

Novi Sad

Vršac

Vršac

Šid

Ruma

Indija

Stara Pazova

Bela Crkva

Sremska Mitrovica

Pančevo

Šabac

Beograd

Požarevac

Smederevo

Loznica

Ub

Smederevska Palanka

Petrovac

Negotin

Lazarevac

Arandelovac

Velika Plana

Valjevo

Topola

Svilajnac

Despotovac

Bor

Kragujevac

Jagodina

Zaječar

Bajina Bašta

Čačak

Boljevac

Užice

Požega

Pojate

Kraljevo

Trstenik

Kruševac

Priboj

Vrnjačka banja

Aleksandrovac

Nova Varoš

Baljevac

Niš

Prijepolje

Prokuplje

Pirot

Novi Pazar

Dimitrovgrad

Kosovska Mitrovica

Podujevo

Leskovac

Medveđa

Peć

Vučitrn

Priština

Vranje

Đakovica

Uroševac

Gnjilane

Bujanovac

Preševo

Prizren

OEBS Misija u Srbiji

Čakorska 1
11000 Beograd
telefon: +381 11 3606 100
fax: +381 11 3606 119
e-mail: ppiu@org.org
web: www.osce.org

Cooperazione Italiana

Kneza Miloša 56
11000 Beograd
telefon: +381 11 3629 354
fax: +381 11 3621 034
e-mail: cooperazione.utl.belgrado@esteri.it
web: www.skmbalcani.cooperazione.esteri.it

Ambascadori životne sredine

Vlajkovićeve 4/IV/11
11000 Beograd
tel/fax: +381 11 322 44 42
e-mail: ambasadorizs@gmail.com
web: www.ambassadors-env.org